

Yayın Adı Hürriyet Seyahat
Referans No 16149251
Renk Renkli

Yayın Tarihi 26.09.2011
Etki Olumlu
STxCM 366,00

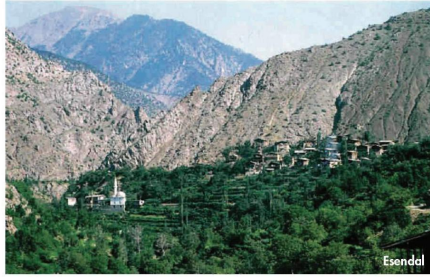
Küpür Sayfa 1
Tiraj 443558

Erzurum'dan Yusufeli'ne Gürcü vadileri kiliseleri

Dokuz ve 14'üncü yüzyıllar arasında Erzurum'un kuzeyindeki bölge Gürcistan Krallığı'na aitmiş. Yusufeli'nin kuzeyine doğru giden yol, her iki tarafında yükselen sarp dağları, elma, dut ve ceviz bahçeli ahşap evlerin bulunduğu köyleriyle bir tabloyu andırır güzellikte. Yolun doğu ve batısında sıralanan muhteşem eski kiliseler de Gürcistan Krallığı'nı hatırlatma görevini üstlenmiş. Çoğundan geriye sadece kalıntıların ulaşmış olması ve onları hatırlayanların da yalnızca kuşlar olması insanı üzüyor.

Saffet Emre TONGUÇ
 tonguc@saffetemre.tonguc.com

Esendal

A nadolu'da yaşadığım yerleri anlatırken "tarihi çok eski çağlara dayanıyor" diye yazmak alışkanlık oldu. Ama gerçekten öyle, dokunduğunuz her taşta yüzyıllar öncesinden biriyi el ele tutuşuyor, atığınız her adımda bir tarihin izini sürüyorsunuz. Yusufeli'nde de durum farklı değil. Yöre tarihinin MÖ 5500'e dayandığı kanıtlanmış. Çoruh Nehri'nin ağzındaki vadilerden birinin yamacına kurulan Yusufeli, dağlık ve engebeli coğrafyası nedeniyle güvenlik arayan kavimlerin yerleşimi olmuş. Birçok medeniyet geçmiş. Aralardan bölgeye mimari izasını atan Bagrati Hanedanı olmuş. Ortaçağda hüküm süren Bagratlılardan günümüze pek çok manastır ve kale ulaşmış. Van Gölü'ndeki Akdamar Adası'nın Surp Haç Kilisesi de bu hanedanla bağlantılı. Çünkü 9'uncu yüzyılda bölgeyi yöneten Gürcü Bagrat Hanedanı, ortaçağda Ermenistan'ı yöneten Bagrat Hanedanı akraba. Mimari tarzları da birbirine benziyor.

ÖŞVANK'TAN TORTUM VE ÇORUH MANZARASI
 Erzurum'dan kuzeye giderken dumanza değmeyecek bir ovadan geçersiniz,

sonunda ise küçük bir ilçe, şelalesiyle bilinen Tortum sizi bekliyor. 25 kilometre daha devam ettiğinizde solda Bağbaşı sapağına varırsınız. Burada bir sürpriz çıkıyor karşınıza; çinilerle kaplı kubbesi bir davula benzeyen, 10'uncu yüzyılda inşa edilmiş harika bir yapı: Meryem Ana Kilisesi. Cemaati 17'nci yüzyılda İslamiyeti kabul edince, kilise camiye dönüştürülmüş. Eğer etrafı keşfetmeye buradan başlarsanız, bugün yıkıntı halinde olan diğer kiliselerin en parlak dönemlerinde nasıl göründüklerini gözünüzde canlandırmanız daha kolay olur.

Bağbaşı'nın kuzeyine doğru devam ettiğinizde varacağınız Tortum Gölü, piknik yapmak ya da menüsünde alabalık olan bir öğle yemeği için çok uygun bir yer. Kış aylarında Tortum Şelalesi'nin oluşturduğu manzara

tek kelimeyle muhteşem. Yaz aylarında ise mola vermek için Çamlıyamaç (eski adı ile Öşkvan) daha iyi bir seçim. Buradan sadece gölü değil aynı zamanda Çoruh Nehri'nin oluşturduğu vadiyi de seyretmek mümkün. Çamlıyamaç ayrıca insanı hayrete düşüren heybetiyle bir 10'uncu yüzyıl katedraline de ev

sahipliği yapıyor, katedralin freskleri, yazılan kemerleri doğal olaylara aşın derecede maruz kalarak günümüze ulaşabiliyor.

YUSUFELİ'NİN KALE VE ŞAŞIRTAN CAMİLERİ

Birkaç adım geriye doğru yürüdüğünüzde Yusufeli'ne giden ana yola geri girilirsiniz. Son günlerde HES tartışmalarıyla gündemde Yusufeli. Ülkenin büyümesi demek enerji ihtiyacının da artması demek. Buna bir itiraz yok Yusufeli halkının ancak baraj yapımına ve HES kurulmasına şiddetle karşı çıkıyorlar. İtirazlarının sebebi evlerinden ayrılmak zorunda kalmalarının yanı sıra, zengin yaban hayatın, iklimin ve bitki örtüsünün bozulacak olması. Tann'ın yeryüzüne armağan ettiği cennet köşelerden birinin sular altında kalacağını bilmek de insanın içini acıtıyor. Yusufeli, barajın tüm tehlikesine rağmen hâlâ önemli bir rafting merkezi.

Yusufeli çok ilginç bir sosyal yapıya sahip, ülkemizde suç oranının en düşük olduğu yerlerden biri. Tek bir hapishanesi var, o da genelde boş, zaman zaman mahkumlar oluyor ama bunların tümü misafir mahkum, komşu illerden gelen.

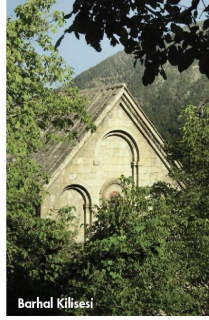
İlçe, Akdeniz bölgesinde olmayıp da Akdeniz iklimine sahip nadir yerlerden, verimli topraklarında senede birkaç hasat yapılabilir. Elma, armut, kiraz, limon, zeytin, tahıl çeşitleri ve pirincin yanı sıra her türlü Akdeniz bitkisi

BU TAŞLARI TEPEYE KİM, NASIL TAŞIDI

Olur'un kuzeyinde Erzurum'dan gelen ana yola sağtığınızda farklı renklerde kayaların oluşturduğu basamaklarıyla olağanüstü Çoruh Kanyonu'ndan geçersiniz. Bir kaç kilometre sonra yol Yusufeli'ne kıvrılır. Soldaki dönemeç sizi Tekkale'ye götürür. Burada bölgeye adını veren yapının kalıntıları kayaların tepesinde duruyor. Bu taşların nasıl olup da bu kadar yükseğe çıkarıldığını hayal etmekte zorlanacaksınız.

Tekkale'den biraz uzakta bir yol Dörtkilise'ye devam ediyor, burada bir zamanlar hakikaten dört kilise varmış ama şimdi sadece yolun arkasındaki bitkilerin arasına saklanmış gibi duran çok hoş bir 10'uncu yüzyıl kilisesi kalmış. Bu güzel ama son derece sade yapı taş kemerleriyle dikkat çekiyor, hayatta kalan birkaç freskin arasında bölgeyi 961 ve 1000 yılları arasında yönetmiş Kral David Magistros'un portresi de var.

Barhal Kilisesi

BEYİN KIZIYLA EVLENMEK İSTEYENLERİN DÖKÜLEN KANI KİLİSEYE ADINI VERMİŞ

Tortum Gölü ve Çamlıyamaç'tan kuzeye doğru ilerlemeye devam ettiğinizde, önce solda Olur'a giden bir yol ayrımına daha sonra da İşhan sapağına geleceksiniz. Bir platonun üzerine kurulmuş çok güzel bir köy olan İşhan, devasa Karlı Kilise'ye ev sahipliği yapıyor. İşhan Manastırı olarak da anılan yapı 6'ncı yüzyılda Bagratlılara yaptırılmış, piskoposluk makamı olarak da hizmet vermiş. "Karlı Kilise" olarak anılmasının nedeni ise, bölgeyi yöneten beyin güzelleri güzel kızıyla evlenebilmek için çok kanlar döklmesi. Kilisenin bir bölümü Osmanlıların

Artvin'i ele geçirmesiyle camiye dönüştürülmüş ve 1983'e kadar cami olarak kullanılmış. Bu seneden itibaren ise hem kilise hem de cami bölümleri ne yazık ki kullanıma kapatılmış. 25 sene önceye kadar duvardaki resimler iyi durumdakiydı. Bugüne renklerini hızla kaybediyorlar, buna rağmen asım çevresinde kör kemer meydana getiren at nal şeklindeki kemerler hâlâ güzel. Günümüze kadar ulaşan Gürcü dilinde yazılmış bir kitabe Kral III. Bagrat'ın kilisenin kurucusu olduğu anlatılıyor. Kubbesi her an yıkılacak gibi, dikkatli olun.

yetiştirilebiliyor.

16'ncı yüzyılda Osmanlı hakimiyetine geçen ilçede o döneme ait camilere de rastlıyoruz. İlçedeki ilgi çekici camilerden biri Esendal köyündeki 1800'lü yılların sonuna doğru inşa edilmiş Esendal Camii. Ahşap ve taş iççiliği son derece zarif. Görülesi bir diğer tarihi yapı Demirkent Camii. Kitabesi bulunmadığından ilk yapım tarihi kesin olarak bilinmemse de, bir kilise olarak inşa edildiği konusunda herkes hemfikir. Sadece bitki motifleri ile bezenmiş minberi değil, camideki tüm ahşap süslemeler dikkatinizi hak ediyor.

Armağan Kalesi, Oşnak Kalesi, Ersis Kalesi, Öğdem Kalesi, Peterek Kalesi, Nihah Kalesi; tümü Yusufeli'nde, tümü ortaçağdan kalma ve maalesef hiçbirinin kitabesi yok. Bunların dışında bir ortak özellikleri daha var, insanın "o kadar yükseğe nasıl inşa edildiler?" diyeceği mesafeden ve tepeden bakıyorlar

dünyaya. Bir zamanlar sadece Yusufeli'ni değil tüm bölgeyi korumakla görevli kaleler tüm yıpranmışlıklarına rağmen görkemlerinden hiç birşey kaybetmemiş.

Barhal ya da gimdikli adıyla Altuparmak Köyü ise doğa sporlarından hoşlananların mekanı. Batısında köye yeni adım veren ve hem trekking hem de dağcılık için son derece uygun Altuparmak Dağları,

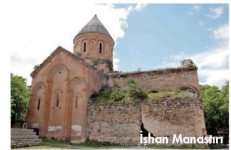
kuzeybatısında ise bölgedeki en büyük buzul göllerinden birini görebileceğiniz Marsis Dağları. Bunlara bir de asırlara direnen tarihi eserleri, mis gibi havası ve cennet misali doğası eklenince insan kendini gün boyu tebeşür ederken buluyor. Köylünün sınır tanımayan

misafirperverliği ise kelimelere sığmaz. Barhal Vadisine özgü olan ve tulum eşliğinde oynanan Kobak oyununun folklorümüzde özel bir yeri olduğunu da meraklılarına hatırlatalım.

El yazması Parhal İncil'i'ne göre, köydeki Barhal Kilisesi 900'lü yılların sonuna doğru

Vaftizci Yahya için inşa edilmiş. İlk yapılan kiliseye değişik zamanlarda ek bölümler yapıldığı ve onandığı biliniyor. Aslında bir

manastır olarak inşa edilen yapının sadece görkemli kilise bölümü bugüne ulaşabilmiş. 17'nci yüzyıl ortalarında camiye çevrilmiş ve hâlâ cami olarak hizmet veriyor.

İşhan Manastırı